

מרמה והפרת אמונים

1. הערכים המוגנים על ידי איסור הפרת האמונים - סעיף 284 לחוק העונשין - כבר נדונו בהרחבה בפסיקה, וכך בא לידי ביטוי סיכום הדברים בדנ"פ 1397/03 מדינת ישראל נ' שמעון שבס (להלן: דנ"פ שבס):

"כחוט השני עוברת בפסיקתו של בית המשפט העליון התפיסה כי האיסור הפלילי על הפרת אמונים בא לשמור על שלושה ערכים מוגנים. הערך הראשון הינו אמון הציבור בעובדי הציבור. הערך השני הינו טוהר המידות של פקידי הציבור. הערך השלישי הינו אינטרס הציבור, עליו מופקד עובד הציבור. עמדתי על שלושה ערכים אלה באחת הפרשות בצייני: "יש לקבוע נורמות וסטאנדארטים, שיבטיחו, כי האינטרס הציבורי (עליו מופקד עובד הציבור) יוגשם הלכה למעשה, וכי אמון הציבור, בכך שהחלטות עובד הציבור הן ענייניות ונעשות ביושר ובהגינות, יובטח" ... איסור זה נועד להבטיח התנהגות ראויה של עובדי הציבור... הוא בא לשם 'שמירה על טוהר המידות' של עובדי הציבור... הוא מכונן לשמור על 'אמון הציבור במערכת השלטונית'..."
2. בנוסף הוטעמה בעבר הסכנה הנובעת לחברה ולסדרי הממשל מהתנהגויות שיש בהן הפרת אמונים:

"הן מכרסמות בעבותות הקושרות אותנו כבני חברה אחת, הן מפרות את האמון של פרט בפרט, ושל הפרט בשלטון. הן מעודדות זלזול ברשויות הציבור ובעובדי הציבור. הן מטפחות ציניות כלפי רשויות המינהל וכלפי הסדר החברתי הקיים. הן פוגמות באמון של הפרט בתיפקודו של הכלל, ובכך מערערות את היציבות החברתית" ראו גם ע"פ 3575/99 דרעי נגד מ"י).
3. כן הובהר, כי כל אחד משלושת הערכים המוגנים הוא ערך מוגן בפני עצמו ואין דרישה כי בכל מקרה של הפרת אמונים ייפגעו שלושת הערכים גם יחד. כך, למשל, עובד עשוי לפגוע בטוהר המידות של עובדי הציבור ובאמון הציבור בהם גם בלא לסטות מהשורה: "לעניין הפרה זו של חובת הנאמנות... אין נפקא מינה, בדרך כלל, אם סטה עובד הציבור מן השורה בעשותו את הפעולה" (ע"פ 511/73 יחזקאל נ' מדינת ישראל).
4. בית המשפט העליון (הנשיא דאז ברק) קבע בדנ"פ שבס כי אין לפרש את האיסור הפלילי של הפרת האמונים בצורה רחבה מדי, אך יחד עם זאת "...באותה מידה יש להזהר מפני סכנה אחרת הרובצת לפתחו של בית המשפט. יש להמנע מלתת לעבירה פירוש מצמצם, אשר ישלול מהחברה הישראלית מכשיר חשוב בשמירה על הערכים המונחים ביסוד השירות הציבורי".

5. בית המשפט העליון בע"פ 884/80 מ"י נ' יצחק גרוסמן לו(1) 405 קבע כלהלן :

"חרף ההנחיה החקיקתית הדלה, ניתן לדלות מהוראות של החוק עקרונות מספר. העבירה עניינה הפרת אמונים. עובד הציבור נתון במצב של אמון כלפי המדינה, אשר הפקידה בידי העובד סמכויות וכוחות. השימוש בסמכויות וכוחות אלה בא לשרת את האינטרס, שהכוח והסמכות באו להגשים. אין הם באים לשרת אינטרס אחר כל שהוא. בהפעלת תפקידיו אלה על עובד הציבור לפעול מתוך נאמנות (ראה: בג"צ 262/62 [6], בעמ' 2115; בג"צ 142/70 [7], בעמ' 331; בג"צ 531/79 [8], בעמ' 570). עובד ציבור, המפר את האמון שניתן בו והפועל באופן שאינו מגשים את האינטרס שעל מילוי הופקד, מפר אמונים. כך, למשל, עובד ציבור, המעמיד עצמו במצב של ניגוד עניינים, מפר אמונים (ראה ע"פ 151/66 [3], בעמ' 487; ע"פ 296/65 [9], בעמ' 180)".

6. מפסה"ד עולה, כי העובדה שעובד ציבור מציב את עצמו במצב של ניגוד עניינים, די בה לכאורה כדי לקבוע שהוא מפר אמונים. בפרשה זו הדגיש, למעשה, ביהמ"ש את עקרון הנאמנות, אשר מחייב את עובד הציבור להפעיל סמכויותיו רק בגדר אותה מסגרת אמון אשר ניתנה לו, ולא להגשמת מטרות חיצוניות, אשר עומדות בניגוד לתפקיד שהוטל עליו :

"על עובד הציבור לדעת, כי משהופקדה בידיו סמכות, וניתן בו אמון, עליו לפעול לביצוע אותה סמכות במסגרת האמון שניתן בו, ואין הוא רשאי לעשות את סמכותו-כוחו מנוף להתעשרות אישית או להגשמת שאיפות (אישיות או אחרות), שבינן לבין התפקיד אין ולא כלום, כאשר הגשמתן עומדת בניגוד לתפקיד שהוטל עליו" (ברק, פ' 10).

"הלכה פסוקה היא, כי מעשה 'הפוגע בציבור' אינו דווקא מעשה הגורם נזק כספי או חומרי... די בכך שאגרות אלה, שלא היו מיועדות לציבור הרחב, מצאו דרכן לידיו שך המשיב, ובכך פגעו באמון הציבור במערכת השלטונית, כדי לבסס פגיעה בציבור" (ברק, פ' 11).

גם בע"פ 281/82 אבו חצירא קבע בית המשפט כי התנהגות במסגרתה מעמיד עצמו עובד הציבור בניגוד עניינים הינה התנהגות באופן שאינו מגשים את האינטרסים עליהם הוא מופקד, ועל כן היא מפרה אמונים :

"עובד ציבור, המפר את האמון שניתן בו והפועל באופן שאינו מגשים את האינטרס שעל מילוי הופקד, מפר אמונים. כך, למשל, עובד ציבור, המעמיד עצמו במצב של ניגוד עניינים, מפר אמונים" (פ' 14).

גם בע"פ 293/89 סוקולובסקי נאמרו דברים דומים :

"עובד הציבור נתון במצב של אמון כלפי המדינה, אשר הפקידה בידי העובד סמכויות וכוחות. השימוש בסמכויות וכוחות אלה בא לשרת את האינטרס, שהכוח והסמכות באו להגשים. אין הם באים לשרת אינטרס אחר כל שהוא. בהפעלת תפקידיו אלה על עובד הציבור לפעול מתוך נאמנות... למשל, עובד ציבורי המעמיד עצמו במצב של ניגוד עניינים, מפר אמונים." (פ' 44).

הדרישה ליפגיעה מהותית'

7. למרות שמפסקי הדין עולה כי העובדה שעובד ציבור מציב את עצמו במצב של ניגוד עניינים, די בה כדי לקבוע שהוא מפר אמונים, נפסק כי נדרש יסוד נוסף בדמות "פגיעה מהותית באינטרס המוגן", כלשון פס"ד שבס:

"מכאן מסקנתנו כי הדיבור "מעשה הפרת אמונים הפוגע בציבור" משמעותו – לעניין התנהגות שיש בה ניגוד עניינים – אותו ניגוד עניינים המביא לפגיעה מהותית באינטרס המוגן על ידי האיסור הפלילי של הפרת אמונים. נמצא, כי ניגוד עניינים מקיים את היסוד העובדתי של "הפרת אמונים" אם ניגוד העניינים פוגע בפגיעה מהותית באמון הציבור בעובדי הציבור, או בטוהר המידות של עובדי הציבור או בתקינות פעולת המינהל הציבורי". (ס' 45 לפסה"ד).

8. המדובר בדרישה לפן מחמיר נוסף המאפיין את המעשה. יצוין כי עמדה זו הובעה בעבר, לפני דנ"פ שבס, וברי כי לא כל הפרת משמעת הינה עבירה פלילית וכי למרות הפגיעה באמון הציבור הטמונה, ככלל, בכל הפרה משמעתית, עדיין יש מקום להבדיל בין הפרות פעוטות להפרות בוטות:

"יתכן שהציבור רואה בחומרה כל הפרה משמעתית על-ידי עובד ציבור, אך לא יתכן שכל הפרת משמעת, בין חשובה ובין של מה בכך, תהווה עבירה פלילית לפי סעיף 284... יש לשפוט כל מקרה לפי מידותיו ונסיבותיו, ויש להשאיר מרווח מסויים לשיקול דעתו של עובד הציבור שעליו לבצע את תפקידו, באם קיים חשש של פגיעה בציבור בעקבות מעשיו". (ע"פ 491/79 שאבו).

9. גם בע"פ 3954/94 (לב) התייחס ביהמ"ש לעוצמתו וחומרתו של ניגוד העניינים ואף ציין שיש להיזהר מפני הפללת יתר של התנהגות עובדי הציבור:

"מודגש בפסיקה הצורך לנהוג בזהירות רבה בבחינת השאלה האם מעשיהם של עובדי הציבור מהווים עבירה לפי סעיף 284 לחוק העונשין... מטרת המחוקק בעבירה זו לא תושג על-ידי קביעת קנה מידה מופרז לאחרייתו של עובד הציבור בפלילים, אלא על ידי קביעת מבחן מתקבל על הדעת, ושמירה קפדנית על כך שרמה זו תושג הלכה למעשה" (פ' 16).

פן מחמיר נוסף ופגיעה מהותית – מאי משמע ?

10. דנ"פ שב"ס מונה רשימה 'פתוחה' של קריטריונים לבחינת הסוגיה (בעיקר כשמדובר בעבירה על רקע של ניגוד עניינים): עוצמת ניגוד העניינים, מעמדו של העובד והשפעת פעולתו על העובד ועל הציבור, השפעת פעולותיו, סטיה מן השורה, האם נעשו פעולות להסתרת הנושא ועוד:

"בבסיס הפרט ההתנהגותי שבעבירה של הפרת אמונים מונח ניגוד עניינים מסוגים שונים. בצדק ציין כבוד השופט גולדברג כי:

"האיסור לניגוד עניינים, כשלעצמו, אינו עשוי מקשה אחת, הוא חובק סוגים שונים של ניגודי עניינים, הנבדלים זה מזה מבחינת טיב האינטרסים הנוגדים, מבחינת עוצמת השחיתות שבניגוד האינטרסים ומבחינת עוצמת הפגיעה באמון הציבור" (פרשת מרקדו, עמ' 502). אכן, לא כל ניגוד עניינים גורר אחריו פגיעה מהותית באינטרס המוגן. זו תלויה במהותו ובאופיו של ניגוד העניינים. בהקשר זה יש להתחשב, בין השאר, בעוצמת ניגוד העניינים; במידת הסטייה מהשורה, אם היתה כזו; במעמדו של עובד הציבור בהירארכיה הציבורית ובהשפעת פעולותיו על עובדי מדינה והציבור. נעמוד בקצרה על היבטים אלה. אין הם רשימה סגורה, והם לא באו אלא להצביע על נסיבות טיפוסיות שיש בהן כדי להשליך על קיומה של פגיעה מהותית באינטרס המוגן, שעה שעובד הציבור פועל בניגוד עניינים".

מן הכלל אל הפרט

11. עוצמת ניגוד העניינים : וכך נקבע בהקשר זה בדנ"פ שבס -

"ככל שעוצמת ניגוד העניינים חריפה יותר, כן מתחזקת האפשרות לפגיעה מהותית באמון הציבור, בטוהר המידות או בתקינות פעולת המינהל. לא הרי קרבת משפחה הדוקה ופעילה כהרי היכרות מזדמנת. לא הרי ניגוד עניינים המבוסס על קשר כספי אישי או אינטרס כלכלי כהרי ניגוד עניינים המבוסס על קשר מוסדי".

כעולה מגרסתו בחקירה, החשוד טוען ל'רומן' ו'לקשר רגשי עמוק', כלשונו, בינו לבין השוטרות. להלן, בתמצית, פירוט גרסת החשוד לגבי השוטרות :

א. דנה אלישר – "חשתי מוחמא, הייתי בן 44 (97) והייתה התאהבות, "התאהבות ממש, שהבשילה לכדי קשר מיני" (50 ; 97). "הרגשתי מאוהב, כמו שוטה" (59 ; 61), "הרגשתי סערה והתרגשות" (84). הרומן "נמשך הרבה זמן, חודשים ארוכים" (59 ; 98. בהמשך אומר : "זה היה רומן בן שנים" – ש' 234) אך המין עימה לא היה בתדירות גבוהה" (60).

ב. סימה רחמני – "אני מאוד אוהב אותה. היא בחורה מקסימה". "יש לי חיבה עמוקה אליה. היא נכנסה לי ללב. היא בחורה מרגשת, היא אינטליגנטית, חכמה" (335-336). בחקירתו השניה ברור היה לחשוד שעליו 'לחדד' נקודה זו ולכן טען : "היה לנו קשר רגשי עמוק אך בשלב הזה הקשר לא היה מיני מכל סוג (405), מעין "רומן אפלאטוני" (411).

ג. אלינור – "היה לנו קשר רומנטי קצר, "על רקע של אהבה" (11-110). היה בינינו קשר פיזי ורומנטי, הרבה מאוד" (112). "לאחר מכן החל קשר טוב של 'חיבה ואהבה כזו ודווקא איתה זה היה דבר יותר בטוח מבחינת הרגש' (131). והמשך : "העניין המיני היה פחות דומיננטי מהקשר הרגשי. זה היה קשר רגשי מאוד עמוק... היא הייתה זקוקה לקשר הזה לא פחות ממני, זה היה רומן לאורך שנים, זה כלל עליות ומורדות, לא היה 'דבק מיני' וקשר מיני אינטנסיבי" (323-327).

ד. נעה צמת – "הקשר הזה והחיבה שהתפתחה לצידו הוביל בסופו של דבר לקשר מיני" (738-740).

12. החשוד אף משכלל את טענת הרומן וכחלק מהמאמץ להתרחק מטריטוריית ה"ניצול" (בקשר לעבירת 'בעילה אסורה בהסכמה'), מדגיש הוא, כי הפן הפיזי ביחסים עם השוטרות היה שולי ביחס לפן הרגשי, דהיינו שיחסי המין לא היו הבסיס שעליו נשענו היחסים עם השוטרות, אלא הרגשות ההדדיים שהתפתחות ביניהם :

"אם תשים לב לדינאמיקה של הקשרים שלי הבסיס הרגשי צריך להיות עמוק והוא בד"כ מוזן משיחות, אם תיקח את כל הפרשיות שאתה מנהל אני אהיה מסופק אם בספירת הטוטאל של כלל המפגשים המיניים היו יותר מ-20 מפגשים מיניים ביחד אבל היו מאות רבות של שיחות שנגעו בנושאים שהם בעיקר לא מיניים" (שורות 745-749 להודעתו השניה).

13. בנוסף, כדי לנסות ולהוכיח כי מה שנגלה אינו אלא 'רומן אמיתי' בין החשוד לבין השוטרות, טענתו הכללית של החשוד היא שאישיותו והכריזמה שלו, כלשונו, הם שמשכו את השוטרות וגרמו להן להתאהב בו, וכדבריו : **"אני סבור שמהו בכריזמה האישית שלי גרם להן להתאהבות כפי שאני בסיטואציה הקשה שלי גרמה לי להתאהבות" (579-580)**. זהו 'שכלול' של טענת הרומן, וכל מטרתו היא לנסות ולבטל החשד לפיו מעמדו הבכיר, דרגתו ותפקידיו הם אלה שגרמו לשוטרות להסכים למערכת יחסים עימו.

14. כאמור, החשוד התגונן בכל כוחו מפני החשד כי 'ניצל' את יחסי המרות כלפי השוטרות כדי לקיים עימן מגע מיני ולכן שב והדגיש כי מדובר היה ב'רומן אמיתי' וכן. דא עקא, שככל שבגרסה זו יש כדי ליחלצו מעבירת 'בעילה אסורה בהסכמה', הרי שלגבי הפרת האמונים, היא מעמיקה את ניגוד העניינים ובכך 'מסבכת' את הנאשם עוד יותר, שהרי ככל שהקשר הוא הדוק, אישי ומשמעותי יותר, כי אז ניגוד העניינים מחריף. לשון אחר; בעוד שבמקרים בהן נדונה עבירת השוחד, יחסי ידידות אישיים בין הנותן למקבל מקשה על הוכחת 'מתת אסור', הרי בעבירת הפרת האמונים, במרכז עומדים מצבים של ניגוד עניינים, יחסי הידידות ההדוקים רק מעצימים את ניגוד העניינים. הוא הדין באשר לטענת ההגנה ולפיה 'מרכיב המין לא היה דומיננטי' והקשר בין החשוד לשוטרות אף נמשך לאחר מעברו לתפקיד אחר : ראשית, בחלק מהמקרים (אסנת מולה, אורטל ונטורה, למשל) הקשר שנמשך לאחר מכן היה מיני (עם מולה המשיך לקיים יחסי ימין) ושנית, ממילא אם הקשר הרומנטי ביניהם נמשך גם לאחר מכן (אף ללא יחסי מין), הרי שניגוד העניינים נמשך 'וחוט הקשר' בין החשוד לשוטרות לא ניתק (כך שלא ניתן לדבר על חלוף זמן, כטענת ההגנה).

15. לכאורה, אגב, כך היה בפרשת גנות : לאחר שנקבע כי קיים ספק אם טובות ההנאה היוו שוחד, נקבע כי ללא ספק יצרו טובות הנאה אלה ניגוד עניינים וראוי היה שגנות ימנע מטיפול בעניינים הקשורים לנותן טובות ההנאה :

"אם החברות בין גנות לסובחי היתה כזו שאין לייחס להם מודעות כי טובות ההנאה, כפי שהן מפורטות בכתב האישום, הינן מתת שוחד, גם אז העמידו טובות הנאה אלה את גנות (אם קיבל אותן), במצב הנחזה

לניגוד עניינים. במצב זה היה על גנות להמנע ממעורבות כלשהי בעניינים הקשורים לידידו סובחי, אפילו לא היתה במעורבות סטייה מן השורה [שהוכחתה אינה נדרשת בעבירה זו] ... מעורבות יתרה בנסיבות כאלה יוצרת על פניה חשד למשוא פנים, ובכך נפגע אמון הציבור במשטרה. ואכן הוכח כי סובחי נזקק לשירותי המשטרה וכי גנות לא הדיר עצמו ממעורבות, אם כי לטענתו, שנתקבלה על דעת בית המשפט קמא, פעל כשורה וללא משוא פנים" (גנות, הש' גולדברג, פסקה 19).

ובהמשך הדברים :

"אם נתכוון בית המשפט קמא לומר כי השתכנע שעקב יחסי הידידות, פומביות המסיבה, והמציאות החברתית בה נוהגים לערוך מסיבות לרגל מינויים, גנות לא ראה במסיבה משום מתת הניתנת לו בעד פעולה הקשורה בתפקידו, והוא הדין מצידו של סובחי שערך את המסיבה, ועל כן לא נעברה עבירת שוחד, כי אז ניתן שלא להתערב במסקנתו. לא כן הם הדברים ככל שהם נוגעים לעבירה של מרמה והפרת אמונים..." (גולדברג, פסקה 23).

16. גם בפרשת בפרשת גנור (בג"צ 3425/94, אשר דנה בהחלטת היועמ"ש שלא להעמיד לדין את ח"כ שאקי), קבע ביהמ"ש, כי ניגוד עניינים אשר במסגרתו פועל עובד הציבור למען עמותות המנוהלות על ידי קרוביו ובני משפחתו, מתוך מודעות לכך, הינו ניגוד עניינים פלילי. אגב כך הבחין ביהמ"ש בין ניגוד עניינים שכזה לבין מקרים פחות חמורים של ניגוד עניינים, על בסיס מידת הקרבה :

"קיים הבדל עקרוני ורב משמעות בין טיבו של ניגוד העניינים אשר אליו חשף עצמו המשיב לכאורה, עת פעל למען עמותות בהן היו חברים מייסדים בני משפחה שלו מדרגה ראשונה, ומקורבים אישיים, לבין ניגוד העניינים הלכאורי שאליו מתיחס היועץ המשפטי בתצהירו, כאשר אדם פוליטי פועל לקידום גופים ורעיונות הקרובים אליו אידיאולוגית. בלי להביע עמדה נחרצת על מעשים מהסוג האחרון, מאליו מובן שניסיון לקדם גופים הקשורים בבני משפחה מעלה חשש כבד לקיומו של ניגוד עניינים, העולה שבעת מונים על זה שעל פי הנמקת היועץ המשפטי לממשלה יש לראות בו משום 'תופעה מקובלת' " (עמ' 16).

17. בע"פ 5046/93 הוכמן חזר ביהמ"ש וציין כי מצב של ניגוד עניינים מקיים את הרכיב ההתנהגותי הנדרש בעבירה (וכי בעצם ניגוד העניינים גם מתקיים הרכיב התוצאתי של פגיעה בציבור שכן כאשר עובד הציבור מצוי בניגוד עניינים, אמון הציבור נפגע. **רכיב תוצאתי זה אינו נדרש עוד שכן כבר נפסק בשבס ואף לפני כן בפרשת ציוני וגנות שמדובר בעבירת התנהגות**) :

"נקודת המוצא היא, כי עובד הציבור חב אמונים לציבור. חובה זו מופרת אם עובד הציבור מעמיד עצמו במצב של ניגוד עניינים... הימצאות במצב של ניגוד עניינים מקיים את הרכיב ההתנהגותי שבעבירת המרמה והפרת אמונים. הרכיב התוצאתי - כלומר, פגיעה בציבור - מתקיים בכך שהימצאות במצב של ניגוד עניינים פוגעת באמון הציבור במערכת השלטון" (פ' 19).

'מלכוד' 22

18. בשים לב לניגוד העניינים החרף בו היה החשוד מצוי ביחס לשוטרות, התעוררה, באופן טבעי, השאלה מדוע לא הדיר עצמו מטיפול בעניין (סימה, למשל). גם החוקר תהה בעניין זה והחשוד השיב לו כך :

"בגלל שרק אני דן בנושא העברות לא יכולתי להוציא את עצמי מהעניין ואני יודע שאני יכול לעשות הבחנה מקצועית. לא יכולתי לפנות לממ"ז ולבקש שידון בזה כמו בעניינים אחרים אני בטוח שהנראות של זה הייתה יותר גרועה" (709-710).

19. בגרסתו זו של החשוד 'מקופלת' כל 'התורה' כולה בדבר אותו 'מלכוד' בו מצוי החשוד אשר מנהל מערכת יחסים מינית עם פקודה שלו, בעת שעליו להכריע לא אחת בעניינה. במה דברים אמורים ? : אם החשוד לא יטפל בעניינה של השוטרת או שיחליט לסרב לבקשתה (כעמדת מפקדיה של השוטרת בחלק מהמקרים) כי אז הוא 'חשוף' לחשיפת מערכת היחסים ויש לא רק חשש אלא סבירות גבוה מאוד שהדבר יזיק לו, לרבות האפשרות שהדבר יעלה לו במשרתו (מבלי להיכנס לתקריות העבר בהן היה החשוד מעורב, שיש בהן רק להעצים את החשש). על כן, אין לחשוד כל ברירה במצב דברים זה אלא לטפל בעניינה של השוטרת עמה הוא מקיים או קיים בעבר יחסי מין ואין לו ברירה אלא לקבל את בקשותיה (ואין – בהקשר זה – כל רלוונטיות לשאלה מתי התקיימו יחסי המין ומהו פרק הזמן שחלף שכן בחלק מהמקרים, כמו במקרה של אלינור ביטון, בעת קיום יחסי המין, היה הוא מפקדה הישיר והוא קיים עימה יחסי מין במשך, כממ"ר דוד). הברירה האחרת שיש לכאורה בידי, כדי לנטרל את ניגוד העניינים הנ"ל, היא להעביר הטיפול לגורם אחר. אלא שאפשרות זאת הינה תיאורטית בלבד ואינה מעשית כלל ועיקר הואיל והיא מעוררת קושי כפול : האחד – אם יסרב לטפל בבקשה ויעבירה לאחר עדיין קיימת הסכנה שבשל כך (ובכל מקרה, ודאי במקרה סירוב לבקשה מצד הגורם ה'חדש') עלולה השוטרת לבוא חשבון עם החשוד ולחשוף את מערכת היחסים ביניהם. השני – כדי להעביר עניין לטיפולו של אחר (ובתקפידו של החשוד כסממ"ז מדובר, למעשה, בהעברה לממ"ז עצמו, אשר אינו מטפל בשגרה – כך על פי חלוקת העבודה בינו לבין סגנו, הסממ"ז – בנגדים אלא רק בקצינים) נדרש החשוד להסביר מה מונע ממנו או 'פוסל' אותו מלטפל בעניין. הואיל והחשוד אינו יכול להצביע על קרבה משפחתית אין לו שום דרך להסביר את הצורך ב'לפסולי' עצמו מלדון בעניין.

20. והנה לנו 'מלכוד' שלא ניתן להיחלץ ממנו, לא ימינה (טיפול בעניין תוך ניגוד עניין וביצוע עבירה לכאורה) ולא שמאלה (הימנעות מטיפול בעניין במחיר של חשיפת מערכת יחסי המין שמהווה אף היא לכאורה ביצוע עבירה), אלא בדרך אחת : טיפול בעניינה של השוטרת תוך מצב של ניגוד עניינים מובהק . אין לחשוד ברירה בנסיבות אלה, אלא לבחור ב'מסלולי' זה, חרף מודעותו לביצוע עבירה תוך כדי כך, הואיל וזוהי הדרך היחידה שבה הסיכוי לחשיפת ביצוע העבירה הוא נמוך שהרי שני 'שותפי הסוד' הם בעלי עניין שהוא לא יתגלה, והדברים ברורים. אגב, האפשרות האחרת ולפיה הוא רוצה להטיב עם השוטרת בשל הרומן ביניהם הינה חמורה לא פחות...

21. מכל מקום, המשך תשובת החשוד, במקרה הטוב, ואף אם נקבלה כלשונה (ולא כך הוא), נוגעת לפן של תקינות פעילות המנהל והסטייה מהשורה אך לא לאמון הציבור הנפגע בגין ניגוד העניינים:

"אם לא תתעלמו מהמקרים בהם לא רק שלא היה קידום אלא הייתה עצירה כמו במקרה של דנה שלא קיבלה דבר והגיעה לשיחת נזיפה וכמו במקרה של אלינור, אז תבינו שאני בהחלט יודע לעשות את ההבחנה" (717-719).

רום מעמדו של החשוד והפערים שבינו לבין השוטרות (פערי גיל, דרגה, מעמד, נסיון)

22. בדנ"פ שבס ציין הנשיא ברק בהקשר זה כי :

"ככל שמעמדו של עובד הציבור רם יותר, כן עשוי ניגוד העניינים שבו הוא מצוי להגביר את הפגיעה המהותית בערך המוגן על ידי האיסור הפלילי. לא הרי ניגוד עניינים של המפקח הכללי של המשטרה כהרי ניגוד העניינים של שוטר מהשורה; לא הרי עובד ציבור הממונה על מספר רב של עובדים המבקשים ללמוד ממנו ולחקות אותו, כהרי עובד ציבור שאין לו תפקיד של ניהול. בצדק ציין השופט בייסקי כי :

"ככל שגבוה יותר וחשוב יותר מעמדו של בעל התפקיד הממלכתי, כך חייבת לגבור אחריותו לתקינות מעשי המינהל למניעת השחתת המידות" (ע"פ 521/87 מדינת ישראל נ' עינב...)

דברים אלה נאמרו לעניין עבירות השוחד. הם חלים גם לעניין העבירה של הפרת אמונים. עמד על כך השופט זמיר בציינו:

"ככל שעובד המדינה נושא משרה רמה יותר, שיש עימה אמון רב יותר וסמכויות חזקות יותר, כך יש מקום לדרוש ממנו שיקפיד יותר במילוי תפקידו על טוהר המידות ועל התנהגות הולמת" (עש"מ 4123/95 אור נ' מדינת ישראל...)

גישה דומה הביע פרופ' ז' סגל :

"כאשר אנו עוסקים בשאלה הקשה של תיחום גבולות בין התנהגות פלילית לבין התנהגות בלתי-אתית בלבד, שאינה מגיעה לכדי התנהגות פלילית, ניתן לכלול בין קווי-ההפרדה את זה שעניינו בעוצמת התפקיד. ככל שהתפקיד רם יותר וככל שלנושא התפקיד סמכויות רבות יותר, כך שעניינו של הציבור בטוהר השיקול להפעלתן הוא בולט במיוחד - צריכה להתחזק ההשקפה שהפרת אותה חובת אמונים נושאת עימה תווית של פלילים" (סגל, "צללים מרחפים על שלטון החוק - עם פרשת בר-און ובעקבותיה: על העמדת אישי-ציבור לדין פלילי", משפט וממשל ד' 587,

(614).

אכן, עובד מדינה בכיר משמש דוגמא לכפופים לו. מעמדו הציבורי מאפשר לו להקריין כלפי הציבור הרחב הגינות, אמון, יושר ויושרה (ראו פרשת אייזנברג, עמ' 266). כאשר עובד ציבור זה מצוי בניגוד עניינים הוא מקריין כלפי הכפופים לו וכלפי הציבור כולו את כשלונה של המערכת הציבורית, את שבירתם של הכלים הממלכתיים".

23. בבג"צ סויסא (עתירה על החלטת היועמ"ש שלא להעמיד לדין את המפכ"ל דאז, רפי פלד) מדגיש ביהמ"ש את ייחודו של תפקיד השוטר, אשר מצוי בקשרים רבים עם בני הקהילה אשר במסגרתה הוא פועל ועל כן על קציני המשטרה להיזהר שבעתים ולהימנע מקבלת טובת הנאה. קרי, בתפקידים אלה מן הראוי להטיל חובות בדיקה וזהירות חמורות יותר מאשר פקיד ציבור 'רגיל' במשרד ממשלתי.

"האיסור המוטל על שוטר לקבל טובת הנאה מאדם שבא אתו בעבר במגע או שקיימת אפשרות ממשית וצפויה שיבוא עמו במגע בעתיד לרגל תפקידו כשוטר, מטיל מגבלה ניכרת על שוטר. השוטר קשור בקשרים רבים עם הקהילה שבה הוא פועל. גם מי שלא בא עימו במגע בעבר, עשוי (או עלול) לבוא עימו במגע בעתיד. איסור זה מתרחב בהיקפו - בלא לשנות את מהותו - כאשר השוטר אינו מוגבל לתחום גיאוגרפי או ענייני, אלא עוסק במלוא היקף עבודתה של המשטרה. מכאן זהירות היתר אשר קציני משטרה בדרגה גבוהה, ובראשם המפכ"ל, צריכים לנקוט. עליהם להמנע מקבלת טובת הנאה מאנשים או מגופים אשר באו עימם במגע - או שקיימת אפשרות ממשית וצפויה כי יבואו עמם במגע - לרגל תפקידם במשטרה." לעניין זה די ביס"נ של רשלנות. "לעתים אין מנוס אפוא מלשאול שאלות ולעשות בירורים בטרם מתקבלת טובת הנאה." (עמ' 797).

למותר לציין כי עמדה זו - לפיה ככל שמעמדו של עובד הציבור רם יותר, כך עשוי ניגוד העניינים שבו הוא מצוי להגביר את הפגיעה המהותית בערך המוגן על ידי האיסור הפלילי - אינה חדשה כלל

ועיקר:

"ככל שגבוה יותר וחשוב יותר מעמדו של בעל התפקיד הממלכתי, כך חייבת לגבור אחריותו לתקינות מעשי המינהל למניעת השחתת המידות" (ע"פ 521/87 מדינת ישראל נ' עינב, פ"ד מה(1) 418, 434).

וכן:

"ככל שעובד המדינה נושא משרה רמה יותר, שיש עימה אמון רב יותר וסמכויות חזקות יותר, כך יש מקום לדרוש ממנו שיקפיד יותר במילוי תפקידו על טוהר המידות ועל התנהגות הולמת" (עש"מ 4123/95 אור נ' מדינת ישראל, פ"ד מט(5) 189, 191).

על הקצונה הבכירה

24. ברור בעליל, כי כל שנאמר לעיל בנוגע לקצונה, כוחו יפה שבעתיים כשעסקינן בקצונה הבכירה (ואין חולק, כי החשוד משתייך בעליל לרמת קצונה זו). כלל ידוע הוא בבית הדין הצבאי, כי ש'כרום הדרגה כך גודל הציפייה: "ככל שהחייל מטפס במעלה הדרגה, כך עולה עמו ... הדרישה המוסרית והערכית, כך יותר ויותר חייב הוא לשמש דוגמא ומופת" (ע/256/96 רס"ן ביבאס נ' התצ"ר, פד"ץ 1996(ב) 436, 473 (1997)).

25. הדברים באו לידי ביטוי גם בפרשת אל"מ עאטף זאהר (ע' 117/05) שם נאמרו הדברים הבאים :

"הקצין הבכיר המטפס בסולם הדרגות מעמיק את תחומי אחריותו ועולה במעמדו הציבורי. אליו נשואות עיני החיילים והמפקדים. אליו נשואות עיני משפחות החיילים. אליו נשואות עיני הציבור. הוא אחד מנושאי הדגל. ממנו קיימת ציפייה יתרה. "ככל שדרגת המפקד גבוהה יותר, כך תכבד משקלה של חובת האמון הציבורית של הנושא בה".

26. כפועל יוצא מהאמור – קיימת הלימה בין דרגתו ורום מעלתו של המפקד ובין חומרת הדין :

"**היבט מחמיר נוסף** בפרשה זו הוא העובדה שמדובר כאן בקצין בכיר בדרגת סגן-אלוף ובתפקיד מפקד גדוד. 'מפקד ראוי לשמו חייב להיות אמון על טוהר-מידות' - כתב יגאל אלון לפני שנות דור - 'ונאמן לערכים מוסריים ברמה העולה על הממוצע המקובל בחברה...' (מסך של חול'...). ... משחטא מפקד - נאמר עוד - הרי 'מטעמים מובנים, צריכה חומרת הדין להיות ביחס ישר לגובה דרגתו ורום מעלתו של העבריין'..." (ע/237/98 סא"ל אדרי נ' התובע הצבאי הראשי, פס' 26 (1999)).

27. בפרשה המפורסמת בעניינו של תא"ל צייקו תמיר (ע 74/09) נדונו הערכים שתוארו לעיל :

"מעל כל אלה מעשי המערער מהווים כשלון מצער בערך הדוגמא האישית. ערך זה מהווה את תו ההיכר של המפקד בצה"ל והוא סמלו המובהק של קורס הקצינים של צה"ל: "ממני תראו וכן תעשו" (שופטים ז', יז'). אך לאחרונה חזר בית המשפט העליון על ערכי היסוד, אשר חזרו ונשנו בפסיקת בית הדין הצבאי לערעורים :

"המפקד אינו רק דמות בעלת סמכות, אלא הוא מופת של התנהגות אישית, המטמיע בפקודיו ערכים ונורמות התנהגות. הוא עושה כן בראש ובראשונה, על ידי מופת של התנהגות אישית... הדברים נכונים ביתר שאת ביחס למפקדים במערך השדה. המפגש בין מפקדים ללוחמים מתקיים לעיתים קרובות בתרחישים בהם מונחים חיי אדם. פשוטו כמשמעו, על כפות המאזניים מציאות זו מחייבת את המפקד להתנהגות ללא רבב ...".

28. בהקשר זה ראוי אף להזכיר את האמור בבג"ץ 1284/99 פלונית נ' ראש המטה הכללי, שעניינו עתירה נגד החלטה על קידומו של תא"ל ניר גליל לתפקיד אלוף. והאמור בנושא זה בנוגע לצבא נכון גם בדוננו במשטרת ישראל :

"חוסנו ועוצמתו של צה"ל שואבים משני מקורות. האחד, חוסנו המוסרי, על הנורמות, הערכים ודפוסי ההתנהגות המונחים בבסיסו; והשני חוסנו הצבאי, הסומך בין השאר על

המשאב האנושי והמקצועי. כל אחד מעמודי תווך אלו נסמך על מרכיבים שונים שיש בהם כדי להשליך על השיקולים הרלבנטיים לענייננו, ביניהם, הנסיבות האישיות של המפקד ושל החיילת. מכאן שהשיקולים אותם יש לשקול לשם קבלת החלטה כפי זו שנתקבלה בענייננו, כוללים בין השאר את חשיבותו העליונה של טוהר המידות בצה"ל; את הצורך לבער את התופעה של ניצול מיני על רקע יחסי מרות בין מפקדים וחיילות; את הצורך לחזק את אמון הציבור בצה"ל לא רק כגוף יעיל מהבחינה המקצועית, אלא כגוף בעל אמינות, הגינות, רמת מוסר גבוהה בכלל ובמסגרת יחסי מרות בין מפקד ופקודה בפרט; את צרכיו של צה"ל במישור המקצועי ושיבוץ כוח אדם; את נסיבותיו של הענין; את נסיבותיה של החיילת והפגיעה שסבלה; את נסיבותיו של המשיב; ואת והזמן שחלף מאז הפרשה.

לא ניתן להגזים בחשיבותו ובמרכזיותו של צה"ל בחיי העם והמדינה. זהו צבא בו משרתים בנינו ובנותינו המתגייסים לשירות חובה ונמסרים כפיקדון יקר למשמורת הצבא ומפקדיו. זהו צבא המעלה על נס את מרכזיותם של החייל והחיילת המשרתים בו. דווקא משום מרכזיותו של צה"ל בחיינו ושל החייל בצה"ל, דווקא משום היותו צבא שחרת על דגלו את החינוך כיעד והמהווה כור היתוך לכל המתגייסים לשורותיו, יש לצה"ל תפקיד בעל חשיבות עליונה במישור המוסרי והערכי. צה"ל תורם תרומה גדולה ועצומה לגיבוש אישיות המשרתים בו ומציידם בערכים שיעצבו את התנהגותם בחברה בעתיד ואת תפיסותיהם הנורמטיביות לגבי המותר והאסור. דווקא משום כל אלה על צה"ל להצטיין בחוסן מוסרי וערכי חזק ואיתן.

נושאי דגל זה הם קציניו ובמיוחד אלו העומדים בראש הפירמידה. מאלו יש לצפות להקריין דוגמא אישית. עם אלה יש להקפיד ולדקדק כחוט השערה".

29. בענייננו, קשה לתאר במילים את התהום הפעורה בין דרגתו ומעמדו של החשוד לאלה של השוטרות. בעוד החשוד נשא בתפקידי פיקוד בכירים, מהבכירים ביותר שישנם במשטרת ישראל כולה, השוטרות היו נמוכות דרג, לא קצינות, בעלות וותק קצר יחסית במשטרה (לעיתים אף מגוייסות 'טריות' שגויסו על ידי החשוד עצמו), ומשרתות בתפקידים זוטרים, יחסית.
30. בנוסף, בחלק מהמקרים, מעבר לתפקידו הבכיר, היה זה החשוד שחתום על הערכות העובד, אישורי ההעברה וההטבות שנתבקשו על ידי השוטרות, בחלק מהמקרים הייתה בידו הסמכות לפטר השוטרות ולסרב או לאשר את בקשותיהן לעבור תפקיד וכיוב'. כמו כן, לעיתים, הייתה לו השפעה ניכרת על מעמדן של השוטרות במשטרה.
31. לכל אלה יש להוסיף את פערי הגיל המשמעותיים מאוד בין השוטרות לחשוד שהיה, בראשית התקופה הרלוונטית בן כ- 43 שנים ובאחריתה – כבן 54. לעומתו, המתלוננות היו בתקופות הרלוונטיות צעירות מאוד, לעיתים גילן היה מחצית מגילו של החשוד.
32. בהקשר לפערים אלה אין יפים מהדברים שנאמרו בפרשת גלילי הנ"ל, במסגרת עתירה למנוע קידום בדרגה של תא"ל ניר גלילי, לאחר שנמצא אשם בדין משמעתי בהתנהגות בלתי הולמת על רקע מיני כלפי חיילת שהיתה נתונה למרותו. יוער, כי במקרה זה אמנם החיילת הסכימה

לאותה התנהגות, אך בנסיבות המקרה לא נמצא די בכך כדי לשלול מן ההתנהגות את האופי של התנהגות בלתי הולמת. וכך אמרה השופטת שטרסברג-כהן (עמ' 70-71):

”בעת הפרשה שימש המשיב מפקד בסיס האימונים בצאלים, והיה המפקד בעל הדרגה הבכירה ביותר בבסיס שבו שירתה העותרת. העותרת הייתה באותה עת חיילת בשירות סדיר, ושירתה כפקידתו האישית. ביחס זה שבין מפקד בכיר לפקודתו, טבוע באופן אינהרנטי חוסר שוויון תהומי. בצד אחד עומד המפקד, הכריזמטי, הסמכותי, שכל הסובבים סרים למרותו ולמוצא פיו, כשפער של מעמד, דרגה, גיל, וניסיון מפרידים בינו לבין העותרת. בצד השני ניצבת חיילת צעירה, חסרת ניסיון, במפגש ראשון עם מסגרת זרה וחדשה מחוץ לבית, מסגרת לא וולונטרית שבה היא נתקלת בהיררכיה צבאית ברורה ובמפקד העומד בראשה. מצב דברים זה מקים מערכת יחסים רגישה ועדינה, העלולה להוות קרקע להצמחת עשבים שוטים של ניצול לרעה של סמכות ומרות. מערכת היחסים האינטימית בין המשיב לעותרת, הגם שהייתה בהסכמה, היא אכן ביטוי לכך. במערכת יחסים שבה אמור המפקד לשמש דוגמה ומופת, במערכת יחסים שהיא מעצם טיבה וטבעה מערכת יחסי נאמנות ומשמורת, עומדת התנהגותו של המשיב בניגוד חריף להתנהגות הראויה המצופה ממפקד בצה”ל. היא פוגעת בכבודה של החיילת ובחירותה. היא פוגעת בחובת הנאמנות שחבים המפקד כפרט, והצבא כגוף, למתגייסות לשורותיו, לבני משפחותיהן ולחברה בכללותה. חובה זו מגלמת את הציפייה מכל מפקד לשמור מכל משמר על הפיקודן היקר המופקד בידיו, שהוא המשאב האנושי, ובענייננו - החיילת. ככל שדרגתו של המפקד גבוהה יותר וגילו מבוגר יותר כך נרחבות יותר המרות והסמכות שהוא מקרין וכך גדולה יותר האחריות שעל כתפיו”

33. להשלמת התמונה יצוין כי האספקלריה הנכונה לבחינת 'עוצמת הפעולה' (אם מינורית היא או משמעותית) היא רום מעמדו ודרגתו של החשוד, שנאמר: ”גם פעולה מינורית יחסית של עובד ציבור בעל עמדה בכירה יש בה פוטנציאל להשפיע הרבה יותר מפעולה אינטנסיבית של עובד ציבור זוטר” (שבס).

34. בענייננו הדברים נכונים על דרך קל וחומר נוכח העובדה כי בחלק מהמקרים החשוד אישר לשוטרות בקשות למעבר תפקיד, למשל, מקום בו הן איימו מפורשות כי אלמלא ייעתרו לבקשתן הן יאלצו להתפטר מהמשטרה. ברור בעליל שאין המדובר בפעולות מינוריות כלל ועיקר. הדברים אמורים אף ביתר שאת מקום בו בקשת השוטרות סורבה על ידי מפקדיהן הישירים בעבר.

35. אגב, בפס"ד שוקי ויטה (שם נדון עניינו של פקיד שומה של גוש דן שערך הסדרי מס לחברות שיוצגו על ידי עו"ד ויינרוט, ושייצג גם אותו בעניין אישי שלו), הורשע פקיד השומה במרמה והפרת אמונים באותו עניין. בין היתר נקבע כי רום תפקידו של הנאשם, מקשה על קבלת הסברו לפיו לא הבין שמדובר בניגוד עניינים (סעיף 482 להכרעת הדין).

36. יוער כי יחסי השוטרות עם החשוד, אף למראית עין, היה בהם כדי לפגוע באמון הציבור, ודאי באמון השוטרים האחרים במפקדיהם ובחשוד עצמו. כבר נאמר בהקשר זה, כי :

"במעשיו של המערער... ניכרת גם פגיעה באמון הציבור במערכת השלטונית במובן זה שעלול להתקבל הרושם בעיני הציבור... כי המנהל הציבורי מושחת הוא, וכי מה שלא ניתן להשיג בדרך הפורמלית והלגיטימית, ניתן להשיג בדרכים עקלקלות ובלתי נאותות, בניצול קשרים אל המערער, כממונה על המחוז" (ע"פ 355/88, לוי).

37. ביטוי לדברים ניתן למצוא מפיה של השוטר נעה צמח שאמרה, בין היתר, כך:
 "לא סיפרתי לאף אחד על בקשר... כי זה לא משהו שאפשר להתגאות בו... ואיך אנשים יסתכלו עליי שאני עם ניסו, עם סממ"ז ירושלים, עם בן אדם איך שהוא נראה. **ישר יחשבו שיש לי איזה אינטרס**" (188-193).

38. על חשיבות אמון הציבור במשטרה, אין לנו אלא להפנות לדברי מפכ"ל המשטרה המכהן, רנ"צ יוחנן דנינו, במלאת שנה לכהונתו, בכנס מפקדים, בחודש מאי 2012:
 "ואולי לפני הכל נחזור ליום ההוא, לפני שנה. הרגע בו עמדתי על הבמה הזו והצגתי בפניכם את כיווני הארגון. את משנתי כמפכ"ל המשטרה הנכנס. אמרתי אז שעל כולנו מוטלת חובה. מוטלת אחריות. וזוהי למעשה המטרה הגדולה. אותו עקרון על להצלחתה ואולי אף לקיומה של משטרה בישראל. אמרתי אז שעל כולנו לשאוף להגדיל את האמון הציבורי, את אמונם של תושבי ואזרחי המדינה במשטרה שלהם. הצבתי אז, אולי בפעם הראשונה, את אמון הציבור כמדד עליון. היו שאמרו שלא ניתן למדוד אמון ציבורי, וגם אם אפשר יהיה למדוד אמון ציבורי, זהו סיכון לקבוע זאת כמדד. אבל לאורך השנה הזו, הייתה לי אותה תשובה, והתשובה הזו לא השתנתה, גם היום.

...

אנחנו נמשיך ונטפח את השוטר על בסיס הערכים הארגוניים של משטרת ישראל. אם נצליח לטפח ולשמר שוטרים איכותיים, בעלי ערכים – נבסס את המשטרה כגוף איכותי ויעיל הראוי לאמון הציבור. וגם כאן, אני שב וחור על אותם ערכים, אותם ערכים החשובים כל כך להצלחתנו. אותם ערכים שהצגתי בכנס הראשון הם הם הערובה להשגת אמון ציבורי:

אמינות, דוגמא אישית, משמעת, מקצועיות, גאווה יחידה, אחריות, הוגנות ובריאות.
 אני מזכיר ושוב ומזכיר את הערכים האלה לא כדי להטיף לכם מוסר, לא כדי ללמד אתכם מהי מנהיגות. אני שב ומזכיר את הערכים האלה משום שבכל פעם ששוטר פוגע בערכים האלה – הוא פוגע בכולנו, הוא פוגע במשטרת ישראל, ולא יעזור כמה הישגים צברנו וכמה הורדנו פשיעה וכמה שיפרנו את השירות. שוטר אחד, שוטר יחיד, עשה שוטה אחד, פוגע בארגון כולו. עלינו כמפקדים מוטלת החובה לא רק למנוע זאת אלא גם להעניש ביד קשה, להוקיע את השוטרים האלה מהארגון. ללא פשרות. ללא מוסר כפול....

לא די באמירות על עקירתם של העשבים השוטים. אנחנו חייבים להעביר מסר חד וברור לכל השוטרים שאין מקום לחוסר אמינות בארגון הזה. בלי קריצות עין ובלי העלמות עין.

...

אני מצפה מכל מפקד ומכל קצין באולם הזה להעביר את המסר הלאה, אל הפקודים, אל השוטרים, אל הלוחמים והמתנדבים, משום שלא יהיו כאן פשרות. וזה נכון לכל רמות הפיקוד".

ואידך זיל גמור.

'סטייה מהשורה'

39. סטייה מהשורה קרי פעולה בניגוד לכללים ולהוראות החלות על פעולותיו של עובד הציבור אינה תנאי הכרחי להפרת אמונים. עם זאת, כאשר עובד הציבור סוטה מהשורה, יש למידת הסטייה השפעה על קיומה של פגיעה מהותית באינטרס המוגן "סטייה מהשורה - כלומר, פעולה בניגוד לכללים ולהוראות החלות על פעולותיו של עובד הציבור - אינה תנאי הכרחי להפרת אמונים. עם זאת, כאשר עובד הציבור סוטה מהשורה, יש למידת הסטייה השפעה על קיומה של פגיעה מהותית באינטרס המוגן. לא הרי סטייה חמורה מהשורה כהרי סטייה קלה מהשורה; לא הרי סטייה נמשכת כהרי סטייה חד-פעמית" (דנ"פ שבס).

40. בענייננו, בחלק מהמקרים החשוד סטה מהשורה במפגיע. המדובר במקרים בהם בקשת השוטר אושרה חרף התנגדות מפקדיה ובעיקר - הוראת החשוד לראש ימ"ר י-ם לקלוט את סימה רחמני, בניגוד לדעתו, וחרף העובדה שמדובר היה בתקן 'קצונה' (בעוד השוטר אינה קצינה ואף לא עברה את מבדקי הקצונה).

די בפוטנציאל לניגוד עניינים ("מצב אפשרי של ניגוד עניינים")

41. בע"פ הוכמן דובר במקרה בו חברה בעלת עניין מימנה את נסיעתו של ראש העיר אילת לחו"ל. ביהמ"ש קבע, כי בקבלת המימון, העמיד את עצמו ראש העיר במצב אפשרי של ניגוד עניינים והיה עליו להמנע מלכתחילה מלהיכנס למצב. השאלה, אם בפועל הפעיל ראש העיר את שיקול דעתו כדין, אינה רלוונטית:

"לדעתי, ראש עיר המקבל מימון מחברה הפועלת בתחומי העיריה להשתתפותו בכינוס המאורגן על ידה, מעמיד עצמו במצב של ניגוד אינטרסים אפשרי בין טובת העיריה לבין טובת החברה. כאשר אותה חברה תבוא לבקש בעתיד היתר או רשין מאת ראש העיר, היא תזכיר לו - והוא עצמו יזכור - כי על חשבונה שלה הוא נסע והשתתף בכינוס. ואין זו תשובה ראויה, כי ראש העיר יעדיף תמיד את טובת העיריה. הטעמים המונחים ביסוד האיסור הפלילי, ואשר עניינם באמון הציבור ברשויות השלטון, מחייבים כי ראש העיר לא יכניס עצמו במצב של ניגוד עניינים, ולא יעמיד עצמו בפני החשש הסביר לקיומו של ניגוד עניינים אשר עשוי להביאו לשיקולים זרים... הנה כי כן, גם לעניין העבירה של הפרת אמונים, מצאתי טעם רב בעמדת המדינה לענין קיומו של היסוד העובדתי" (פ' 20).

אלמנט ה'הסתרה'

42. בפרשת הוכמן לעיל, למרות הקביעה שהתקיימו כל יסודות העבירה, החליט בית המשפט (בדעת רב, מפי השופט ברק) לזכות את הוכמן מן העבירה, וזאת בשל חוסר ביסוד הנפשי. בית המשפט קיבל גרסתו כי סבר שהוא פועל כדין לאור אישור הנסיעה מצד מועצת העיריה וכן ע"י הממונה על המחוז. גם ביחס למימון נסיעת אשתו, קיבל ביהמ"ש את עמדת הוכמן, כי משקיבל אישור לנסיעתו שלו, סבר כי אף נסיעת אשתו חיונית ומותרת. השופט גולדברג קבע בדעת מיעוט שיש להרשיע את הוכמן, דווקא בשל הממצא העובדתי לפיו הוכמן **הסתיר** את דבר נסיעת אשתו עימו ואף הטעה את מועצת העיר בעניין זה. חשיבותה של ההסתרה מתעצמת, לדעת השופט גולדברג, דווקא לאור הגילוי שאפיין את התנהגות הוכמן בנוגע לנסיעתו שלו. ממצא זה, לדעת השופט גולדברג, אינו מאפשר את הקביעה כי הוכמן היה חסר את היסוד הנפשי הנדרש בעבירה:

"המשיב לא יידע את חברי המועצה כי גם אשתו הוזמנה על ידי החברה היפנית, וכי היא זו שמממנת גם את נסיעתה ושהייתה של אשתו ביפן. כל שאמר המשיב כי אשתו **מצטרפת** אליו **על חשבונה**. עובדה זו לא היתה נכונה בעליל. העובדה כי המשיב הציג בפני המועצה מצג שוא בכל הנוגע למימון נסיעת אשתו, ומיקד את הדיון לגבי נסיעתו שלו בלבד, דיה ללמד על מחשבתו הפלילית. שהרי לא סביר הוא כי לגבי מימון נסיעתו שלו התעוררו אצל המשיב ספקות, שהביאם בפני המועצה, וספקות דומים לא התעוררו אצלו לגבי מימון נסיעת אשתו. מודעות המשיב לפסול שבקבלת מימון זה, אינה יכולה להיות בספק, כשלא נתן המשיב הסבר מתקבל על הדעת למצג הכוזב שהציג בפני המועצה. בעצם העלאת הטענה על ידי המשיב כי הוא שממן את נסיעת אשתו והסתרת האמת, יש כדי להעיד כי גם הוא היה בדעה כי במימון נסיעת אשתו על ידי היפנים הוא ימצא בניגוד עניינים וכך ייפגע הציבור".

43. אפשר, אם כן, לקרוא את דברי השופט גולדברג, כך שאלמנט ההסתרה ו/או ההטעייה, הוא אלמנט המוסיף את מימד השחיתות לניגוד העניינים בו היה מצוי ראש העיריה ועל כן משתכללת העבירה הפלילית. גם מחוות דעת הרוב עולה, כי יש לאלמנט ההסתרה חשיבות, שכן מקיומו של גילוי, לשיטתם, למדים על החוסר בכוונה הפלילית הדרושה לגיבוש יסודות העבירה. יחד עם זאת, דעת הרוב לא מייחסת כל חשיבות לממצא של ההסתרה בכל הנוגע לנסיעת אשתו של הוכמן, שעליה מבוססת כל חוות דעת המיעוט.

44. בפס"ד ויטה שלעיל נקבע בהקשר זה, כי העובדה שהנאשם הסתיר מאנשי משרדו את קשריו עם עורך הדין בעת הטיפול בענייני לקוחותיו, **מהווה לכשעצמה סטייה מן השורה**. בענייננו, בין אם נגדיר את ההסתרה עצמה כסטייה מן השורה, ובין אם לאו, עובדת הסתרת הדבר מכלל הגורמים הרלוונטים במשטרה מהווה אף היא נסיבה המחריפה את ניגוד העניינים - החריף ממילא - בו פעל הנאשם ומהווה "פן מחמיר נוסף". החשוד הסתיר מכל הגורמים את דבר מערכות היחסים שניהל עם השוטרות, לרבות בעת שערך להן ראיונות (נעה צמח, למשל) ודן בעניינין (אסנת מולה). הוא הדין בעת שפנה לגורמים במשטרה (כגון קציני האמ"ש המחוזיים במקרה של אסנת מולה או ראש הימ"ר המקרה של סימה רחמני) והתערב בעניינין של השוטרות.

45. לאור האמור, ממילא טענת ההגנה ולפיה אין המדובר בהפרת אמונים הואיל והמעשים לא היו ידועים בקרב השוטרים, לא רק שאינה מועילה לחשוד, היא היא שיכולה להוות את אותו פן מחמיר נוסף הנדרש להוכחת עבירת הפרת האמונים, דהיינו דווקא אלמנט ההסתרה, כאמור לעיל, הוא שמקנה את מימד החומרה הנוסף שנדרש, כאמור בדנ"פ שבס.

46. מכל מקום, ממילא מבחינה עובדתית טענת ההגנה הנ"ל – למצער בנוגע לדנה – היא שגויה הואיל ובחומר הראיות יש ראיות לכך שהקשר בין החשוד לדנה היה ידוע בקרב חלק מהשוטרים האחרים. כך סיפרה דנה בהודעתה (עמ' 3 לתמליל) :
 "דנה: תקשיב, אני לא אגיד כלום אבל מה שיש לי הוא לא רק שהוא מדויק, אני גם לא סיפרתי את זה רק לבן אדם אחד, יש לי חברות שהיו איתי בשח"מ והם עכשיו משוחררות, שיודעות פרטי פרטים ויש לי חברות שהם במשטרה ויודעות פרטי פרטים, ויש קצינים שאני סיפרתי להם. וזה לא דגדג לאף אחד את התחת. אני מספרת לך את זה ואני אומרת לך ורק בגלל זה אני לא רוצה כלום כי הרבה פעמים אני אמרתי --- ולא מזמן אני אמרתי השנה, קרו דברים ולאף אחד זה לא היה אכפת. אז עכשיו אני לא רוצה להיכנס ללופ הזה והתחיל את ה.. אני לא רוצה להתחיל עם זה, הם ידעו את זה עד עכשיו ועכשיו אני לא רוצה. תראה זה מפחיד אותי וגם עכשיו אני במקום אחר, אתה מבין, אני כבר במקום אחר בחיים. זה לא בשבילי, ובעלי שוטר ובעלי יודע ואני סיפרתי, אתה יודע..
 את רוב הדברים, דברים שאתם -----"

יצוין, כי תמיכה נוספת לכך ניתן למצוא בשוטרים ששירתו בתקופת החשוד כממ"ר דוד, תחת פיקודו, יחד עם דנה, ואשר מסרו הודעה בתיק.

אלמנט ה'הטעיה'

47. כמפורט בכתב החשדות בנוגע לסימה רחמני, החשוד כופה על ראש ימ"ר ירושלים לקבלה לימ"ר (חרף הערכות תקופתיות נמוכות ביותר שקבלה השוטרת) וזאת תוך שהוא אומר לו כי "מדובר באחיינית של מיקי לוי וצריך לעזור לה". בדברים אלה יש משום 'הטעיה' כלפי ראש הימ"ר, תוך הסתרת הקשר החרוג בין החשוד לבין השוטרת, וזאת על מנת שבסופו של דבר ראש הימ"ר יקבלה לשורותיו.

האם נדרש אלמנט "בו זמניות", כטענת ההגנה בשימוע ?

48. ההגנה טענה, כי כדי להראות את האלמנט המושחת, קרי את אותו פן מחמיר נוסף, כאמור, יש צורך להוכיח 'בו זמניות' בין הקשר המיני של החשוד והשוטרות לבין הינגיעה בעניינן.

49. ניתן להבין את טענת ההגנה ככזו שאמנם אין לדרישת הוכחת אלמנט זה כל ביטוי מפורש אלא שעיון בפסקי הדין מלמד כי נדרש אלמנט זה הואיל וכך אירע, עובדתית, בפסקי הדין.

50. אני סבור שההגנה טועה בעניין זה. בניגוד לעמדת ההגנה שסבורה שבו הזמניות הינה בין קיום יחסי המין לפעולה בעניין השוטרות, אני סבור כי מדובר בו-זמניות בין ניגוד העניינים בו מצוי עובד הציבור לבין הפעולה בעניין, ככל שהיא קיימת, דהיינו מרגע שהחשוד מקיים יחסי מין עם שוטרות, למשל, ולאחר מכן עוד נותר עימה בקשר טלפוני תכוף, הרי שכל אותה עת – החל מעת קיום יחסי המין ועד לפעולה הנעשית – מצוי הוא בניגוד עניינים ואלמנט הב-זמניות מתקיים.

51. זאת ועוד ; אלמנט הבו-זמניות יכול אמנם להוות משום פן מחמיר נוסף אלא שאין המדובר באלמנט שחובה שיתקיים, הלכה למעשה. לשון אחר ; כשם שאין חובה שבכל תיק יתקיים פן מחמיר בדמות רום מעלה, סטיה מהשורה, הסתרה וכו', כך אין חובה שתתקיים בו זמניות (אין חולק, עם זאת, שככל שחולף הזמן מאז קיום יחסי המין עם השוטרות, כך העוצמה נחלשת, וזאת בהנחה שלא מתקיים פן מחמיר נוסף.

52. כך או כך, המחלוקת מתייתרת בשים לב לכך שמבחינה עובדתית, הלכה למעשה, מתקיים אף אלמנט זה. למשל, הראיון שעורך החשוד לנעה צמח חל כארבעה חודשים בלבד לאחר קיום יחסי המין עימה (ראו גם מקרה אסנת מולה).

אבחנה בין פלילי למשמעתי - 'מגן' לעומת 'חרב'

53. בע"פ גנות, חרף קביעת ממצאים חריפים נגד גנות בנוגע להתערבותו בטיפול המשטרתי ולכך שהאזרח המעורב זכה במובהק ליחס של 'פרוטקציה' מן המשטרה (פסקה 19 לפסה"ד), לא הרשיעו ביהמ"ש : ראשית, כי מבחינה עובדתית לא הוכח קיומו של 'מתני' (נתגלעה מחלוקת האם המסיבה שנערכה הייתה בעיקר עבור גנות) והשני, בשל שיקול ה'מידתיות', כלשון בית המשפט, ולפיה לנוכח המתת שכן הוכח הפגיעה בציבור היא מינורית ואינה מצדיקה את הפעלת המנגנון הפלילי :

"בקבלו את טובת ההנאה מכך שהמסיבה נערכה גם לכבודו, לא נהג גנות כמתחייב מקצין משטרה בדרגתו ובתפקידו, אשר משרת כגורם מרכזי במערכת אכיפת החוק..."

"אולם סבורני כי בהתנהגותו לא קיים גנות את היסוד העובדתי של עבירת הפרת האמונים הפוגעת בציבור. שכן, המסיבה לא נועדה רק לכבודו, ועריכתה גם לרגל העלאתו בדרגה ומינויו לתפקיד לא היתה המטרה הראשית. מן הראיות עולה כי מספר המשתתפים במסיבה, שבאו לכבודו של גנות, היה קטן יחסית למספר הנוכחים בארוע, ודברי הברכה שנישא לא נגעו כלל לגנות. לפיכך, מידת הפגיעה באמון הציבור, גם אם אין להקל בה ראש, אינה מגיעה למידה המצדיקה את הפעלתו של המנגנון הפלילי והכתמתו של גנות כעבריין פלילי. סבורני, כי שיקול המידתיות הינו שיקול רלבנטי בבואנו לפרש את היקף התפרשותה של הנורמה הפלילית שבסעיף 284 לחוק העונשין." (פ' 24).

54. לאור האמור, נדרש ביהמ"ש לאבחנה שבין המשפט הפלילי (שתכליתו ענישה) לבין זה המשמעתי (שתכליתו הגנה), וקבע כי מקום בו מדובר במעשים שאינם כה חמורים ועיקרם הפרת נהלים, ניתן להסתפק בהפעלת 'מערכת פנימית' ורק כאשר המעשים הם

חמורים מאד ומקוממים, לא ניתן להסתפק בדין המשמעתי ויש הצדקה גם לסנקציה ולגינוי הנלווה להליך הפלילי. לדידו של בית המשפט האבחנה נעוצה באלמנט ה'שחיתות', שאם דבק במעשה, יש לטפל בו במסגרת הפלילית. אמנם בית המשפט אינו מבהיר מהי אותה 'שחיתות' אך עם זאת מציין, כדוגמא, שאלמנט זה מתקיים בשל דרגתו, תפקידו ומעמדו של עובד הציבור:

"ההבחנה בין מעשים החוסים תחת הדין הפלילי לבין מעשים שהטיפול הראוי בהם מתמצה בהפעלת המישור המשמעתי, או האתי, אינה קלה. הערך המוגן המשותף לכל המישורים, והוא הבטחת תקינות פעולתו של המינהל הציבורי והשמירה על אמון הציבור במערכת הציבורית-שלטונית. בדומה למשפט הפלילי, גם דיני המשמעת נועדו "להבטיח את תפקודו התקין של השירות הציבורי". לשם כך הם מבקשים "להבטיח את אמון הציבור בפעילות התקינה של השירות הציבורי, ביושר ובכנות עובדיו"... אולם על אף הערך המוגן המשותף של תקינות פעילות המנהל הציבורי ואמון הציבור בו, "נבדלים המישור המשמעתי והמישור הפלילי במטרותיהם ובאמצעים העומדים להגשמתם."

"להבדיל מהמשפט הפלילי, הדיון המשמעתי 'לא נועד להעניש את ה'עברייני', כי אם לקבוע, בראש ובראשונה, אם הוא עודנו ראוי לאמון אשר רחשו לו השלטונות והציבור לפני שנמתח עליו קו של חשד. לשון אחרת: הדין המשמעתי אין מהותו פלילית, כי אם אזרחית, ואין תכליתו ענישה, כי אם הגנה" (גולדברג, פ' 29).

"שוני זה הוא שמסביר את האפשרות שהתנהגות הבאה בגדרו של איסור פלילי תהווה גם עבירה משמעטית. הוא גם הנותן כי לא כל התנהגות האסורה במישור הפלילי תהא אסורה גם על-פי הדין המשמעתי, ולהיפך. 'במצב דברים זה גבולו העליון של הדין המשמעתי הוא בדין הפלילי. כל שיטת משפט מבקשת להימנע מהטבעת גושפנקא של התנהגות פלילית להתנהגות שמרכז הכובד שלה הוא משמעתי... ואשר 'האלמנט המכריע' שבה הוא פגיעה בסדרים המתוקנים ובמשמעת" (גולדברג, פ' 29).

"השאלה חייבת, אם כן, להיות אם מידתה של הפגיעה באינטרס הציבורי מצדיקה את הפעלתו של מנגנון המשפט הפלילי. האם מידת חומרתה של הפגיעה בתדמיתו של השירות הציבורי בעיני הציבור, היא כזאת עד שהאינטרס החברתי לקיומו של שלטון תקין מחייב את הגנת המשפט הפלילי... האם נתפס בתודעה הציבורית כי הסנקציה הפלילית היא שהולמת ומשקפת במקרה זה את דרישות מושג הצדק של הציבור ותודעתו המוסרית והמשפטית?" (גולדברג, פ' 30).

"סבורני, על כן, כי כדי שהמעשה שאינו ראוי ייתקל בנורמה המשפטית הפלילית יש מקום, לשקול אם כרוך בנסיבותיו של המקרה יסוד של שחיתות, אשר מכניס אותו לתחום 'השחור' (מפנה למאמר של ברק 'ניגוד אינטרסים השירות הציבורי') ... כשאתח הנסיבות שיש בה להכניס את המקרה לגדר שחיתות יכול שתהיה מעמדו, דרגתו או תפקידו של עובד הציבור. שכן, "ככל שעובד המדינה נושא משרה רמה יותר, שיש עמה אמון רב יותר וסמכויות חזקות יותר, כך יש מקום לדרוש ממנו שיקפיד יותר במילוי תפקידו על טוהר המידות ועל התנהגות הולמת (ציטוט מעש"מ אנד)" (גולדברג, פ' 31). זהו הדין כשמדובר גם בעבירה לפי ס' 284 (גולדברג, פ' 32).

55. בג"צ סויסא שלעיל עוסק אף הוא בשאלת הגבול בין המשפט הפלילי לדין המשמעתי. ביהמ"ש מגדיר בפסה"ד קטיגוריות שונות ביחס לעובד הציבור המקבל טובת הנאה ומנסה לתחום, על פי קטיגוריות אלה, את גבול העבירה הפלילית.

56. ראשית, מגדיר ביהמ"ש את תחום העבירות הפליליות כעבירות הדורשות התנהגות מודעת בעלת יסוד של שחיתות:

"המשפט הפלילי קובע מערכת של איסורים הבאים להבטיח את התנהגותו הראויה של עובד הציבור. הוא משתרע על אותן פעולות אשר, על פי התודעה הציבורית, ראויות להסדר עונשי וגוררות אחריהן סנקציה הנתפסת כהולמת וכמשקפת את דרישות מושג הצדק של הציבור ותודעתו המוסרית והמשפטית... במרכז האיסורים הפליליים עומדים אלה אשר מכוונים כלפי התנהגות מודעת שיש בה יסוד של שחיתות. התנהגות כזו פוגעת בביצוע תפקידו של עובד הציבור ומשחיתה את מידותיו של השירות הציבורי ואת הגינותו. בכך נפגעת תדמיתו של השירות הציבורי ואמון הציבור בו." (777).

57. בית המשפט משרטט את גבולה התחתון של עבירת המשמעת, בדמות 'פגם אסתטי או אתי':

"גבולו התחתון של הדין המשמעתי הוא בהתנהגות שיש בה פגם אסתטי או אתי, אך שאין בה משום פגיעה במשמעת. על שיטת המשפט להימנע מיצירת איסור משמעתי להתנהגות יומיומית שהיא טבעית לבני-אדם הגונים. אין להפוך עובדי מדינה ישרי דרך למפרי משמעת על ידי קביעת אמות מידה המתאימות אך ליחיד סגולה. השופט, המפרש את ההוראות הפליליות, צריך להיות מודע לבעיה זו של הגבול העליון. בקביעת הגבול בין ההיבט הפלילי לבין ההיבט המשמעתי, יש להיזהר מפני חציית הגבול... 'הסכנה, הרובצת לפתחו של בית המשפט בדונו בעבירות כאלה, היא, שמא תוך כוונתו לעשות סייגים כדי להרחיק את עובד הציבור מן העבירה ימצא מכניס בתחומה של עבירה התנהגות פגומה מבחינת סדרי מינהל תקינים שאינה עולה כדי עבירה' (782).

58. בית המשפט מדבר על מספר מצבים (אך יובהר כי בית המשפט אינו דן במצבים המהווים הפרת אמונים פלילית שאינם גם שוחד. לכן, יש לקרוא את האמור בפסק הדין לאור הפסיקה העניפה הקובעת שמצב ניווד עניינים הינו במובהק הפרת אמונים פלילית):

טובת ההנאה ניתנת בעד פעולה הקשורה בתפקידו של עובד הציבור (שאז מדובר בשוחד, המהווה גם הפרת אמונים). במקרה זה, האבחנה בין העבירה הפלילית לבין הדין המשמעתי נעוצה ביסוד הנפשי הואיל ובדין המשמעתי די ביסוד נפשי של רשלנות:

"טובת ההנאה מתקבלת על ידי שוטר בעד פעולה הקשורה לתפקידו במשטרה, ומתוך מודעות לכך שקבלתה של טובת ההנאה קשורה לתפקידו".

"אף התנהגות זו, בצד היותה עבירה פלילית חמורה, מהווה עבירה משמעטית... המייחד טיפוס (ראשון) זה של קבלת טובת הנאה הוא בכך שהוא נעשה מתוך קשר הדוק לתפקידו של המקבל כשוטר, ומתוך ניצול לרעה במודע של תפקיד זה. התנהגות זו מושחתת היא. היא פוגעת קשות בתדמיתה של המשטרה. היא אינה הולמת שוטר בישראל...". בניגוד לעבירה הפלילית, לשם העבירה המשמעטית אין חובה לקיומה של מודעות שטובת ההנאה קשורה בתפקידו, אלא די במבחן של סבירות (עמ' 786-787). "תמימותו של השוטר (שאינו מודע) משחררת אותו מאחריות פלילית. חוסר רגישותו של השוטר (שאינו מודע במקום ששוטר סביר היה מודע) אינו משחרר אותו מאחריות משמעטית". (עמ' 788)

טובת ההנאה ניתנת לעובד הציבור בשל מעמדו הציבורי אולם לא בעד תפקידו :

“...שוטר [מקבל] את טובת ההנאה באשר הוא שוטר, וזאת גם אם טובת הנאה זו לא ניתנה לו בעד פעולה הקשורה בתפקידו... במצבים אלה, היותו של המקבל שוטר הוא הטעם המונח ביסוד טובת ההנאה. לולא היה המקבל שוטר, הוא לא היה מקבל את טובת ההנאה. עם זאת, אף שטובת ההנאה (המתנה או ההנחה) ניתנת לו אך באשר הוא שוטר, היא לא מתקבלת 'בעד פעולה הקשורה בתפקידו'... נראה לי כי עקרונות היסוד ותפיסות היסוד העומדים בבסיס הדין המשמעתי מחייבים את המסקנה, כי שוטר - ולעניין זה, כל עובד ציבור - המקבל טובת הנאה באשר הוא עובד ציבור, ואינו מודיע על כך וממילא אינו מקבל היתר להמשך להמשך החזקתה של המתנה, עובר עבירת משמעת. אין זה הולם שוטר (וכל עובד ציבור אחר) בישראל לקבל טובת הנאה באשר הוא שוטר, ולא להודיע על כך. התמורה לעבודתו של השוטר היא משכורתו (במובן הרחב), הסיפוק מעבודתו והכרת הציבור בתרומתו. אין זה הולם שוטר לקבל טובות הנאה מעבר לאלו, לשומרן אצלו ולא להודיע על כך. כאשר בני הציבור סבורים כי השוטר קיבל טובת הנאה באשר הוא שוטר, יש בכך כדי לפגוע בתדמית המשטרה. עשוי גם להתעורר החשש, כי טובת ההנאה ניתנת לשוטר לא רק באשר הוא שוטר, אלא כתמורה לפעולה שהוא עשה או עתיד לעשות למען הנותן בתפקידו כשוטר. קיומו של חשש זה - שלעיתים קרובות קשה להפריכו באופן המשכנע את הציבור - יש בו כדי לפגוע בתדמיתה של המשטרה... אמונו של הציבור בשוטר ובתדמית המשטרה ייפגמו קשות, אם הציבור יוכח לדעת, כי בנוסף למשכורתו מקבל השוטר טובות הנאה בשל היותו שוטר. לעניין זה, אין נפקא מינא אם טובת ההנאה ניתנת לשוטר מתוך מניע של הכרת תודה לשוטר או מאינטרס (כלכלי או אחר) של הנותן... אכן, על פי אמת המידה המשקפת את הערכים, העקרונות והאינטרסים המעצבים את השירות הציבורי בכלל ואת המשטרה בפרט, אין זה ראוי לשוטר לקבל טובת הנאה באשר הוא שוטר בלא היתר, ומשניתנה לו טובת ההנאה, עליו להודיע עליה ולהשיבה, אלא אם כן קיבל היתר לכך. במתן ההיתר יש לגלות רגישות למעמדו של השוטר, ויש להימנע ממתן היתר בנסיבות העשויות לפגוע בתדמית המשטרה... ההיגיון הטמון ביסוד האיסור - המבוסס על ערכיו ועקרונותיו של השירות הציבורי - קובע גם את גבולותיו. למשל, כאשר טובת ההנאה היא קטנת ערך וסבירה שניתנה על פי הנוהג; או כשמדובר בקבלת פרס בגין הצטיינות. (עמ' 788-791).

טובת ההנאה ניתנת לעובד הציבור באופן פרטי וללא קשר עם מעמדו הציבורי, אולם בין עובד הציבור לבין נותנה קיים מגע הקשור בתפקידו של עובד הציבור או שמגע זה עלול להוצר בעתיד (יש להצביע על סיכוי סביר לכך שמגע כזה אכן ייווצר בעתיד).

"שוטר מקבל טובת הנאה. הוא אינו מקבל אותה בעד פעולה הקשורה בתפקידו. היא אינה ניתנת לו באשר הוא שוטר. עם זאת, היא ניתנת לו מאדם הבא עימו במגע לרגל תפקידו כשוטר או שקיימת אפשרות ממשית וצפויה כי יבוא עימו במגע בעתיד. קבלתה של טובת הנאה זו אינה אסורה באיסור פלילי. עם זאת, היא אסורה באיסור משמעותי..." (עמ' 793). "האיסור המשמעותי מוחל על קבלתה של כל טובת הנאה, אפילו זו באה מקרוב או מידיד... מטרתו למנוע אפשרות של ניגוד עניינים, לזות שפתיים ופגיעה בתדמית המשטרה. ודוק: עצם העובדה שקבלת טובת הנאה נעשית על ידי השוטר כאדם פרטי, אין בה כדי לשחררו מאחריות משמעותית, אם טובת ההנאה ניתנת על ידי מי שבא במגע עימו במילוי תפקידו כשוטר. אכן, עבירת משמעת עשויה להתגבש בדרך כלל גם אם השוטר אינו בתפקיד וגם אם התנהגותו היא 'פרטית'... ודאי שעבירת משמעת עשויה להתגבש כאשר הפעולה ה'פרטית' היא קבלת טובת הנאה ממי שבא במגע עם השוטר בתפקיד. כה פסולה נראתה בעיני בית המשפט קבלתה של טובת הנאה זו, עד כי ניתנה ההמלצה לשקול את הפיכת קבלתה של טובת הנאה זו לעבירה פלילית... גם אם התנהגות זו אינה פלילית, היא מהווה בוודאי התנהגות אסורה במישור המשמעותי. שוטר אינו צריך לקבל טובות הנאה ממי שבא עמו במגע בתפקידו כשוטר. קבלתה של טובת הנאה זו טומנת בחובה סכנות של גלישה לעבר התנהגות פלילית חמורה. היא יוצרת חוסר אמון וחדשנות. יש בה כדי לפגוע בתדמית המשטרה..." (עמ' 794).

"איסור זה משתרע גם על אותם נותני טובות הנאה שטרם באו במגע עם השוטר, אך שקיימת אפשרות צפויה וממשית שהם יבואו עמו במגע. אין די באפשרות התיאורטית שכל אדם בישראל יבוא ביום מהימים במגע עם שוטר כלשהו. תחולתו של האיסור מחייבת קיומה של תשתית עובדתית ספציפית, שיש בה כדי לבסס אפשרות ממשית וצפויה לקיומו (בעתיד) של מגע זה." (עמ' 796).

59. ביהמ"ש מדגיש, כי איסור זה מגן על אמון הציבר ותדמית השירות הציבורי בעיני הציבור והוא חל אף אם בפועל לא היה כל פגם בהתנהגותו של עובד הציבור ובאופן הפעלת שיקול הדעת על ידו

"המאפיין מצבים אלה הוא החשש שקבלתה של טובת ההנאה תשפיע על שיקול דעתו של השוטר. ביסודן עומדת האפשרות כי קבלתה של טובת ההנאה תיראה בעיני הציבור כעשויה להשפיע על מילוי תפקידו של השוטר. על כן נתפסת קבלתה של טובת הנאה זו כעבירה משמעותית... ודוק: אין זה מעלה ואין זה מוריד אם בפועל השפיעה טובת ההנאה על שיקול דעתו של השוטר. מהרגע שבו קיים מגע בתפקיד - או קיימת אפשרות ממשית וצפויה למגע בתפקיד - בין השוטר לבין הנותן, נאסרת קבלתה של טובת ההנאה. התנהגות הולמת צריכה לא רק להיעשות אלא גם להיראות... האיסור מגיע לשיאו כאשר הוא מהווה הפרת אמונים או שוחד." (8-797)

”במילוי תפקידו”

60. אחת מטענות ההגנה בענייננו היא כי אין בין מעשיו של החשוד משום 'ניצול' של התפקיד אותו נשא במשטרה, אלא במסגרת 'חיי הפרטיים'.

61. ראשית, מבחינה עובדתית, הטענה שגויה, שהרי בכל המקרים, ללא יוצר מן הכלל, החשוד הכיר את השוטרות בעת שהיו כפופות ישירות אליו, לחילופין – בעת שהגיעו להתראיין בפניו, וברוב המקרים אף הגישו אליו בקשות הקשורות לשירותן. מכאן הכרותו עם השוטרות והחלטותיו בעניין היו עם זיקה ישירה לתפקידו הפורמאלי. שנית, ממילא אין נדרש להוכיח 'ניצול' התפקיד או אף זיקה ישירה לתפקיד הרשמי, כמפורט להלן.

62. בדומה לעבירת השוחד, גם במקרה זה ישנה נטייה להרחיב את פירוש המונח "במילוי תפקידו". כך, למשל, נקבע בע"פ גרוסמן :

”נראה לי, כי השאלה אינה, אם ההתנהגות היא פרטית אם לאו. ברבים ממקרי הפרת האמונים פועל עובד הציבור להגשמת מטרותיו הפרטיות. השאלה היא, אם אותה התנהגות (פרטית או אחרת) מהווה הפרת אמון שהיא במילוי תפקיד. עובד הציבור, המופקד על ביצוע מדיניות, הגורסת מכירת אגרות למוסדות מסוימים בלבד והרוכש אגרות אלה לעצמו, מבצע בכך מעשה פרטי של רכישה, שכן הוא רכש לעצמו ולא לאחד המוסדות המותרים, אך אותו מעשה פרטי של רכישה, הוא המביא להפרת המדיניות והמהווה הפרת אמונים במילוי תפקידו.” (פסה"ד של ברק בערעור, פ' 11).

63. כן נקבע, כי די בכך שהתפקיד אפשר לעובד הציבור את ביצוע העבירה :

”מובן מאליו שמעשה, הנעשה תוך הפרת החובות שהתפקיד הציבורי מטיל על המחזיק בו, לעולם אינו יכול להיות מעשה 'במילוי תפקידו'. די בכך שתפקידו הרשמי של עובד הציבור איפשר לו את ביצוע העבירה.” (החלטה בד"ג) [לענין זה התקבל ההיקש מקביעות לגבי השוחד שנעשו למשל בקובליו].

64. על הלכה זו חזר ביהמ"ש בפרשת לוי הנ"ל :

”אין צורך להצביע על מעשה, הכרוך באופן ישיר במילוי התפקיד הרשמי הפורמאלי, אלא די בכך שהעבירה נתאפשרה בשל כך שעובד הציבור המסוים מחזיק במשרה האמורה ומנצל את הסמכות או את הקשרים או את ההשפעה שבידו, היונקים כוחם מהמשרה וממידת השררה שהופקדו בידו”

”הקשר עם תפקידו של המערער אינו חייב לנבוע מפעולות שנעשו כדין, אלא הפרת אמונים יכולה לנבוע מן הניצול לרעה של מעמד וקשרים. לא מילוי התפקיד כסדרו חייב להיות כרוך בכך דווקא אלא עיוות החובה על ידי ניצול למטרה פסולה של קשרים שנוצרו בתוקף תפקידו.” (עמ' 237).

65. ביהמ"ש אף קבע, בעניין סוקולובסקי, כי אין לייחס משמעות לשוני בניסוח בין סעיף 425 ('אגב מילוי תפקידו') לבין סעיף זה ('במילוי תפקידו') :

”השוני בניסוח אינו מבטא שוני ביריעה שנפרשת על ידי המחוקק. בשני המקרים המדובר לא רק במעשה שהוא בגדר מילוי תפקיד מוגדר ממש, אלא גם בנושאים שעולים תוך כדי מילוי תפקידו של המנהל או העובד.

הדבר גם מוכן, שהרי מעשי העבירה אינם התפקיד המוגדר של המנהל או העובד, אלא המדובר במעשה עבירה המתבצע תוך כדי מילוי התפקיד, בין אם התפקיד יצר את ההזדמנות לבצעו ובין אם העבירה רק משתלבת מבחינת הנסיבות לתוך מילוי התפקיד. הווי אומר, המדובר במעשים אשר להם זיקה לתפקיד אף אם אינם באים במניין הפונקציות המוגדרות במסגרתו... הביטוי הנ"ל חובק פעולות העולות ומתאפשרות מתוך ביצוע התפקיד או מזדמנות לעובד עקב משרתו. המעשה משולב, איפוא, עם התפקיד מבחינת המועד ומבחינת זיקתו הנסיבתית לפונקציות המוגדרות של בעל התפקיד, אך אינו נמנה עליהן". (פ' 43).

ובפרשת גנת הנ"ל:

"אין משמעותו של רכיב זה כי על עובד הציבור לעסוק אותה שעה במילוי תפקידו ממש, ודי במעשה שהוא בזיקה לתפקידו, אף אם פועל עובד הציבור להגשמת מטרותיו הפרטיות" (גולדברג, פ' 23).

יצוין בהקשר זה, טענת ההגנה שעלתה בשימוע ומפי ניסו בחקירה לפיה "הקשר עם השוטר היה צורך רגשי עמוק שלי", מחדדת אף יותר את הטענה כי היה בכך משום הגשמת מטרותיו הפרטיות, וניצול המשרה הציבורית למטרה פסולה של קשרים, כלשון הפסיקה.

היסוד הנפשי – מודעות

66. נדרשת מודעות לטיב הפיזי של ההתנהגות ולנסיבות האופפות אותה ואין צורך במודעות בפועל לכך שנעשה מעשה של מרמה או הפרת אמונים (ס' 55 לפסה"ד בדני"פ שבס). בנוסף, אין צורך במודעות לפסול שבמעשים (כבעבר). די בכך שהנאשם בענייננו היה מודע היטב לעומק קשריו עם השוטר ולעובדה שפעל בעניינן במסגרת תפקידו ודי בכך כדי לקבוע כי מתקיים היסוד הנפשי הנדרש בעבירה, וזאת אף מבלי לקבוע קביעות בדבר מודעותו לפסול שבמעשיו (ס' 69-70 לדני"פ שבס).

67. לאור האמור, אין בטענתו של החשוד ולפיה "הייתי אובייקטיבי", כלשונו, כדי להועיל לו [למשל, בעניין סימה מציין החשוד כי לגבי העובדה שמצוי עימה בקשר רגשי עמוק בעת שמטפל בחזרתה למחוז: "אני מספיק בוגר ורציני לנהל את העניין בצורה עניינית, יכול להיות שטעיתי אבל הייתי מאוזן מאוד" (433-434); "אני חושב שאני יכול לנהל דברים בצורה לא מוטה... גם אם היה קשר פלירטוטי הוא לא הפריע ליי" (541-544). החשוד אף הוסיף וציין כי שוטר שבקשר אינטימי עם פקודה שלו יכולים להיות מעורב בעניינים הקשורים לתפקודה "אם הוא אדם אובייקטיבי" (284).

הצטברות המעשים - בחינת ההתנהגות הכוללת.

68. בית המשפט בעניין ע"פ 6916/06 ארמון אטיאס נ' מ"י קבע כי אין צורך להוכיח את התקיימות דרישותיה של עבירת הפרת אמונים ביחס לכל פעולה, אלא ניתן להתייחס אל כלל הפעולות כמכלול:

"כך או אחרת, יש בדברים הנזכרים לעיל כדי ללמד, כי המערער ידע כי גם ממון וגם ברקת הם לקוחות של מוטי בנו. די בקיומו של עניין אישי, כדי לחייב את המסקנה שטיפולו של המערער בנושא הציב אותו במצב של ניגוד עניינים, שאין חולק, כי הוא אחד מביטוייה היותר מובהקים של עבירת הפרת אמונים. הטעמים המונחים ביסוד האיסור הפלילי, ואשר עניינם באמון הציבור ברשויות השלטון, מחייבים כי המערער לא יכניס את עצמו במצב של ניגוד עניינים ולא יעמיד עצמו בפני החשש הסביר לקיומו של ניגוד עניינים אשר עשוי להביאו לשיקולים זרים. גם יסוד הפגיעה בציבור התקיים במעשיו של המערער. כאמור, הפגיעה בציבור אינה מותנית בהכרח בגרימת נזק כספי או חומרי. די שהפרת האמונים בידי עובד הציבור תפגע באמון הציבור במערכת השלטון כדי שהמעשה ייחשב כפוגע בציבור. בעיסוקו האינטנסיבי של המערער בקידום האינטרסים האישיים שהיו לו בעניין, היה משום מעשה של הפרת אמונים, אשר פגע באמונו של הציבור במערכת השלטונית. לעניין זה, אין צורך שבית המשפט יבדוק כל פרט ופרט כדאי לשאול עצמו האם המערער מקיים את יסודות העבירה של הפרת אמונים ודי בלהשקיף על התנהגותו הכוללת של המערער. איני מסכים עם טענת המערער, כי עניינו אינו נכנס בגדר הפלילים. כל העובדות שפורטו לעיל, מעבירות את המערער לתחום הפלילי. המערער פגע חמורות באינטרס הציבור. המערער העמיד עצמו בניגוד עניינים והעדיף את האינטרסים של ממון ושובל על פני אינטרס הציבור. הגינות, יושר לבב וטוהר המידות הם סימני ההיכר שניתנים בעובד הציבור. תכונות אלו הן עמוד האש ועמוד הענן שיוליכו אותו בדרך. מתפקידו, לאכוף את חוק התכנון והבניה באורח שוויוני ולא סלקטיבי. במעשיו אלו, פגע המערער באמון הציבור בתקינות פעולותיו של המנהל הציבורי ובטוהרו" (עמ' 37)

69. כך גם בע"פ 71363/05 סילברמן נ' מ"י נקבע באופן דומה כי מעשים אשר כשלעצמם, אולי היה ניתן לראות בהם כהפרת משמעת גרידא, בהצטרפם למעשים אחרים ולכלל הנסיבות, "מצטרפים לשורת המעשים המהווים פגיעה באמון ובתקינות התנהגותו של קצין משטרה ברמתו ותפקידו של הנאשם"

"בענייננו, אי הדיווח הוא מרכיב אחד בלבד ממכלול ההתנהגות המיוחסת למערער. המערער הורשע בעבירה אחת של מירמה והפרת אמונים בשל כל המעשים והמתדלים, כמכלול. בנוסף לאי הדיווח, גם עצם הקשר המתמשך בינו לבין נמרודי, בהיות נמרודי גם חשוד, גם נאשם, גם מורשע ואסיר וגם מתלונן, אופי הקשר, מסירת מידע מן היחידה ומהפרקליטות. המערער הציב עצמו במצב של ניגוד עניינים אפשרי בין מעמדו כחוקר בכיר ביחידה העוסקת גם בחקירת חשדות נגד נמרודי וגם בחקירת תלונותיו, ובין רצונו לשמור על הקשר עם נמרודי בבחינת "שלח לחמך..."

.. כאמור, כל מקרה יש לשקול לפי נסיבותיו. יכול שאי הדיווח בפני עצמו לא יחשב לעבירה פלילית, ויכול שבנסיבות מסוימות, או בהצטרף לפעולות או מחדלים נוספים, יעלה אי הדיווח כדי מעשה אסור של מעילה באמון, קרי עבירה פלילית..

גם אני סבור, שמעשיו של המערער, בהצטרבם (וזו, כאמור, הדרך הנכונה בה יש לבחון אותם) אינם רק בבחינת "טעות בשיקול דעת" או "התנהגות פגומה מבחינה אתית" בלבד, אלא מהווים, להשקפתי, "התנהגות פסולה בעלת היבט פלילי" (מונחים הלקוחים מדנ"פ שבס). כאמור שם, העבירה של מירמה והפרת אמונים מהווה כלי חשוב בידי החברה הישראלית בשמירה על הערכים המונחים ביסוד השירות הציבורי, ועל כן אין לתת לעבירה פירוש מצמצם מדי שיביא לאיון האפקטיביות של כלי זה."

70. פסק דין נוסף הרלוונטי לעניינו הוא ע"פ (מחוזי ת"א) 70839/08 יפה אלון נ' מדינת ישראל, בו דובר על מנהלת בית ספר אשר הייתה מיוודת עם קבלן שיפוצים (להלן: **ויקטור**). לימים הפכו השניים בני זוג וניהלו משק בית משותף. על פי הנטען בכתב האישום, המערער בתוקף תפקידה בחרה בוויקטור כקבלן מבצע לעבודות שיפוץ שונות שהתנהלו בבית הספר אותו היא מנהלת, וזאת ללא עריכת מכרז, וללא הצעות מקבלנים נוספים. ויקטור זכה, כמובן, לשכר עבור עבודתו (שיפוצים ונקיון) בבית הספר, ולאחר מכן פנתה המערער לעיריית תל-אביב וביקשה החזרים בסכום כולל של כ-93,000 ₪ עבור כל העבודות שביצע ויקטור בבית הספר. המערערת לא גילתה לממונים עליה את דבר היחסים הקיימים בינה ובין ויקטור. בגין אישום זה הורשעה המערערת בהפרת אמונים. בערעורו טען הסניגור, בין היתר, כי גם אם יקבע כי המערערת פעלה בניגוד עניינים, הרי שעל פי דנ"פ שבס לא די בכך שהרי לא הוכח קיומו של גורם מחמיר נוסף, פרט לניגוד העניינים. עוד הוסיף הסניגור וטען כי בסוגיית 'מעמדה של המערערת': לדבריו, בניגוד לשבס שנמצא בתפקיד בכיר שהקנה לו השפעה ושליטה על עניינים שברומו של עולם ככל שהדבר אמור באינטרסים הנוגעים למדינת ישראל, המערערת היא "בסך הכל" מנהלת בית ספר בתל אביב, הא ותו לא. אין מדובר בתפקיד מרכזי, ואין לו השלכות על כלל הציבור. על כן, מתחייבת לדידו המסקנה, כי גם אם היה בפעולותיה משום כיעור או חריגה מכללי האתיקה המקצועית הראויה, עדיין אין לראות בכך משום מרמה והפרת אמונים. לבסוף טען הסניגור כי בעת ביצוע המעשים טרם הוטמעו נהלים על פיהם יש לפעול בבית הספר. בדחותו את הערעור קבע בית המשפט המחוזי :

"במבט על: תוך יציאה מנקודת הנחה כי המערערת וויקטור היו בני זוג בתקופה הרלוונטית, לא יכולה להיות מחלוקת על כך שהמערערת פעלה תוך ניגוד עניינים מובהק, ברור וחד משמעי.

...

באשר לנהלים: מקובלת עלינו טענתה של התביעה כי חרף החשיבות והנפח הרב שתפס נושא זה - חשיבותו משנית בלבד. אין צורך בנהלים כדי להבין שלא ניתן לאפשר לאחד מבני זוג לבצע עבודות במקום העבודה של בן זוגו, כאשר בן הזוג - ולענייננו מנהל בית הספר - הוא המאשר הסופי של ביצוע אותן עבודות. הנהלים הדורשים מספר הצעות, רק מדגישים את החשיבות בשקיפות וביכולת המעקב אחרי ההחלטה לקבל הצעה זו או אחרת, כאשר אמת המידה היא כמובן טובת בית הספר שמדובר בו. הנהלים - לא באו להסדיר או להכשיר סיטואציה עובדתית כגון זו שבפנינו, שחוסר התקינות שבה - זועק לשמים.

...
 באשר לסוגיית "המעמד" - את מעמדה של המערערת יש לבחון בהתייחס לתפקיד אותו היא ממלאת. במדרג עובדי חינוך - המערערת נמצאת ברף הגבוה. המערערת היא מנהלת בית ספר, מתחתיה מצויים כל המורים והעובדים השונים. המערערת היתה עובדת חינוך מזה 25 שנה. הדעת נותנת כי השתתפה בהשתלמויות וקורסים רבים והיתה מודעת למעמדה ותפקידה. אמות המידה שנדרשו ממנה במקרה הנוכחי הן ברורות ומובהקות ואין צורך בתחכום או ידע רב כדי להבין את הפסול שבמעשיה.

71. באשר לפן הנורמטיבי, ציטט בית המשפט את דברי הנשיא ברק מדנ"פ שבס וציין, כי :
 "נראה לנו כי במעשי המערערת יש ביטוי גם לאותו פן מחמיר נוסף. העוצמה הנדרשת מן הפן המחמיר הנוסף היא פונקציה של מידת המובהקות והעוצמה שבניגוד העניינים הבסיסי. "אכן, לא כל ניגוד עניינים גורר אחריו פגיעה מהותית באינטרס המוגן. זו תלויה במהותו ובאופיו של ניגוד העניינים. בהקשר זה יש להתחשב, בין השאר, בעוצמת ניגוד העניינים ; מ מידת הסטייה מהשורה, אם הייתה כזו..."
 "ככל שעוצמת ניגוד העניינים חריפה יותר, כן מתחזקת האפשרות לפגיעה מהותית באמון הציבור, בטוהר המידות או בתקינות פעולת המינהל" (ראה פרשת שבס).
 לענייננו - ניגוד העניינים הבסיסי הוא ברף העליון. את הקשר בין ויקטור לבין המערערת ניתן למיין תחת הכותרת "קירבת משפחה הדוקה ופעילה" (בלשון פסק הדין).
 לפיכך, באשר לגורם או הפן המחמיר ניתן להסתפק בנתון פחות משמעותי אלא שבפועל אין צורך בכך. השיטתיות, החזרה על המעשים והעלמת הנושא מעיני הממונים - הם גורמים בעלי היקף מצטבר משמעותי ועונים על הדרישה לפן מחמיר נוסף".

72. ראשית יודגש, כי בכתב החשדות נכתב, הן בחלק הכללי הן בחשדות הספציפיים, כי מעשיו של החשוד, ודאי בהצטברם הכולל, מהווים מעשה הפרת אמונים כלפי הציבור. שנית, לגופו של עניין, בענייננו ניגוד העניינים הוא חריף (נדמה שקיום יחסי מין ו'רומן' עם השוטרות, נושק לדרגת 'הקרבה המשפחתית' ובעל מאפיינים דומים רבים), רום מעמדו של החשוד הוא גבוה לאין ערוך ממעמדה של מנהלת בבית הספר (שגם הוא נמצא, כאמור, כרם לכשעצמו), ישנה שיטתיות וחזרה על המעשים עם מספר שוטרות (לעיתים בו זמנית) והכל תוך שמערכת יחסי החשוד עם השוטרות נסתרות מעיני כל. ואם בע"פ דנה אלון הנ"ל נפסק שמדובר בעבירה פלילית, נדמה שכך הוא בענייננו, ואף ביתר שאת.

73. כזכור, בפרשת גלילי אמר בית המשפט, כי :

"במערכת יחסים שבה אמור המפקד לשמש דוגמה ומופת, במערכת יחסים שהיא מעצם טיבה וטבעה מערכת יחסי נאמנות ומשמורת, עומדת התנהגותו של המשיב בניגוד חריף להתנהגות הראויה המצופה ממפקד בצה"ל. היא פוגעת בכבודה של החיילת ובחירותה. היא פוגעת בחובת הנאמנות שחבים המפקד כפרט, והצבא כגוף, למתגייסות לשורותיו, לבני משפחותיהן ולחברה בכללותה. חובה זו מגלמת את הציפייה מכל מפקד לשמור מכל משמר על הפיקדון היקר המופקד בידיו, שהוא המשאב

האנושי, ובענייננו - החיילת. ככל שדרגתו של המפקד גבוהה יותר וגילו מבוגר יותר כך נרחבות יותר המרות והסמכות שהוא מקרין וכך גדולה יותר האחריות שעל כתפיו

ובהמשך :

”מסר [כפול] כזה עלול לפגוע בתדמיתו של המפקד בצה”ל, ובאמון החיילים וכלל הציבור בצבא ובמפקדיו... על חשיבות האינטרס הציבורי החשוב והצורך להבטיח את אמון הציבור ברשויות השלטון עמד בית משפט זה באומרו : ‘... בלא אמון לא יכולות מערכות השלטון לתפקד...’”

74. בפרשה שלפנינו, אף אם נניח כי כל פרשיה כשלעצמה אינה מגעת כדי אישום פלילי (הנחה שכמפורט לעיל אינה נכונה הואיל ובחלק מהמקרים החשוד – בדרגות נצי”מ ותני”צ - פעל בניגוד עניינים חריף ותוך סטיה מהשורה), הרי שלנוכח הצטברותן של כלל הפרשיות ומשקלן הסגולי הכולל, נראה, כי הכף נוטה לעבר אישום פלילי בהפרת אמונים.

75. לשון אחר, גם אם לגבי כל פרשיה לכשעצמה, במנותק מיתר הפרשיות האחרות, ניתן היה להגיע למסקנה, כי עשיית שימוש מכסימאלי בכלים הקיימים בדין המשמעת, על כל המשתמע מכך, היה בה כדי לענות על האינטרס הציבורי ולהלוט את חומרת הפגיעה הכרוכה במעשיו של הנאשם, הרי שמשקלן המצטבר של כל הפרשיות יחדיו מצריך, כך נראה, שימוש ביכלי עוצמתי יותר, הוא הכלי הפלילי.

76. כאמור, הפרשיות כולן מרכיבות פרשיה אחת המהווה מסכת עגומה של מעשים מצד החשוד אשר קשה יהיה לחלוק שהיא מהווה הפרה בוטה וחמורה של חובת הנאמנות של החשוד, כל פי השוטרות הארגון והחברה כולה, כלשון פס”ד גלילי, וכי היא פוגעת פגיעה עצומה באמון הציבור במשטרת ישראל ובמפקדיה. כאמור, נראה, כי במקרה זה התיקון יכול וראוי לו שיעשה בהליך פלילי.

רונן יצחק.